

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Itä-Lapin kuntayhtymä suhtautuu kielteisesti suunniteltuun muutokseen, jossa kunnat eivät enää saisi Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevista toisen asteen opiskelijoista valtionosuuksia ja jossa kunnat veloitettaisiin asettamaan kolmansista maista tuleville opiskelijoille lukuvuosimaksut. Sen sijaan tilauskoulutusta koskevat muutokset ovat lähtökohtaisesti tervetulleita.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Ammatilliseen koulutukseen on tervetullut lisä mahdollistaa tilauskoulutus suomalaisille ja Eu- ja Eta-maista tuleville opiskelijoille tietyissä tilanteissa. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin kun johonkin teollisuus tms. laitokseen tarvitaan nopeasti osaavaa työvoimaa eikä työvoimaa ole saatavissa riittävää määrää riittävän nopeasti. Nopeasti perustettavat koulutusohjelmat kuormittavat tyypillisesti ammattikoulutusjärjestelmää. Tästä syystä on järkevää, että koulutusta pystytään ostamaan ja myymään. Tällöin on myös helpompi huomioida työnantajan tarpeet koulutusohjelmaa suunniteltaessa. On kuitenkin huomattava, että etenkin silloin, mikäli tilauskoulutus johtaa samalla tutkintoon, on huolehdittava koulutuksen laadusta. palvelun tuottajalla tulee olla oikeus vaatia tarvittaessa koulutukseen valittavilta tiettyä pohjatieto- ja kielitasoa, vaikka koulutus järjestettäisiin esim. englannin kielellä.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Lukiokoulutus on yleissivistävää ja sen tarkoituksena on antaa valmiudet jatko-opintoihin erityisesti korkea-asteella. Lukiokoulutusta on tähän asti annettu Suomessa käytetyillä virallisilla kielillä. Suomen tai ruotsin kielen osaamisvaatimus ja kielitaidon kehittyminen opintojen aikana on integroinut Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulleita opiskelijoita suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi kansainvälistyy kovaa vauhtia ja maassamme oleskelee paljon ulkomaalaisia henkilöitä, joiden lapset voivat haluta opiskella englanniksi. Tällöin on järkevää tarjota palvelua, mutta tilaiskolutukseen tulee

silti sisällyttää merkittävä määrä suomen ja ruotsin kielten opintoja, vaikkei kielten kirjoittamista ylioppilaskirjoituksissa edellytettäisikään.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Harmaantuva Suomi tarvitsee ikäluokkien pientyössä osaavaa työvoimaa ulkomailta. Koko Eu:n alueella on sama ongelma ja unionin sisäinen maahanmuutto on aina vastaavasti pois lähtömaasta. Osaavaa työvoimaa tarvitaan kaikilla koulutusasteilla. Pelkkä korkeakoulutettujen osaajien houkuttelu maahan ei riitä. Toisaalta ei voida olettaa, että kaikilla Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevilla maahanmuuttajilla olisi tarvittava ammatillinen osaaminen ja he voisivat siirtyä suoraan työmarkkinoille. Tästä syystä on syytä pyrkiä saamaan Suomeen myös ammattikoulutukseen tulijoita kolmansista maista. On tärkeää, että ammatillinen koulutus annetaan lähtökohtaisesti joko suomen tai ruotsin kielellä. Tämä auttaa sopeutumista ja suomalaiseseen yhteiskuntaan integroitumista. Lukuvuosimaksut vähentävät Suomen houkuttelevuutta eritoten kolmansista, köyhistä maista tulijoiden osalta.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

On tärkeää, että lukioverkosto turvataan koko maan kattavana. Lukion säilymisellä on laajempi merkitys pienissä ja syrjäisissä kunnissa. Itä-Lapissa alueen kasvuhakuisten yritysten työvoimatarpeet ovat erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden varassa. Useat kansainvälisistä opiskelijoista työskentelevät opintojensa ohella osa-aikaisina työntekijöinä kaupan ja matkailun alalla. Elinkeinopoliittisesti kansainvälisten opiskelijoiden rooli on merkittävä pienissä Lapin kunnissa.

Kaksoistutkinnon suorittajien rooli myös kasvaa. Ammatillinen koulutus ja ylioppilastutkinto mahdollistavat työllistymisen heti opintojen jälkeen mm. matkailualan yrityksiin, joissa on suuri kasvupotentiaali, mutta joiden kehitystä jarruttaa työvoimapula. Koulutusperäinen maahanmuutto ei ole ongelma, joka pitää yrittää ratkaista, vaan itsessään yksi ratkaisu pienenevistä ikäluokista johtuvaan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. On huomattava, että maahanmuuttoon liittyvät lieveilmiöt keskittyvät suuriin kaupunkeihin. Pienissä kunnissa integraatio on onnistunut hyvin, josta omalta osaltaan kertoo kansainvälisten opiskelijoiden hyvä kielitaito ja opiskelumotivaatio ja se, että he jäävät Suomeen tekemään jatko-opintojaan.

Pohjoisen Suomen ohjelmaan on listattu pyrkimys edistää työ- ja koulutusperäistä maahanmuuttoa TEM:n ja OKM:n Talent Boost -ohjelman myötä. On ristiriitaista, että samaan aikaan pyritään käytännössä lopettamaan Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden opiskelu suomalaisissa lukioissa ja ammattikouluissa. Pohjoisessa ohjelmassa on kirjattu mm. ”Etsitään uusia, vaikuttavampia keinoja kansainvälisten erityisosaajien ja opiskelijoiden, ml. tohtorikoulutetut kotoutumiseen ja työllistymiseen Pohjoisen Suomen työmarkkinoille. Yksi mahdollisuus olisi toteuttaa kansainvälisten opiskelijoiden trainee-ohjelma, jolla tuetaan alueen yrityksiä ja korkeakouluja. Ohjelmassa yritys saisi määräaikaisen edun, esim. hyvityksen sosiaaliturvamaksuista kahden vuoden ajalta, palkatessaan kansainvälisen erityisosaajan, joka on valmistunut suomalaisesta korkeakoulusta.” On käsittämätöntä, että suunnitellulla lainsäädännön muutoksella pyritään vesittämään Talent Boost -ohjelma.

Edelleen ohjelmaan on kirjattu: ”Investoinnit vaativat sekä lisää työvoimaa että uutta osaamista. Myös työikäisten koulutustasoa on kyettävä vahvistamaan. On ennakoitu, että 80 prosenttia vuoteen 2035 mennessä syntyvistä uusista työpaikoista edellyttää korkeakoulututkintoa. Opetus- ja

kulttuuriministeriön koulutuspoliittisen selonteon (2023) tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä puolet ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon. Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmää ja alueella toteutettavaa koulutusta tulee kehittää tarvelähtöisesti sekä osaamis- ja koulutustarpeet huomioiden toisella asteella, korkeakouluissa ja yliopistotasolla. Alueen tarpeet tulee ottaa huomioon koulutuspolitiikassa siten, että koulutusjärjestelmä tuottaa tarvittavia osaajia kaikilla koulutusasteilla ja koulutuksella on tarvittavat resurssit sekä kyvykkyyks. Tämä vaatii ennakkointia ja strategista näkemystä, mutta myös lisäresursseja rahoituksena ja oppilaspaikkoina, jotta osaajatarpeet kyetään turvaamaan. Tutkintokoulutuksen lisäksi on tarve myös lisä- ja täydennyskoulutukselle.” -Pohjoisen Suomen koulutusjärjestelmää kehitetään eritoten turvaamalla pienet lukiot. Tämä auttaa omalta osaltaan turvaamaan myös korkeakoulut. Suomalaiset opiskelijat eivät kuitenkaan enää yksin riitä, vaan tarvitaan myös kansainvälisiä opiskelijoita. Resurssien turvaaminen tarkoittaa, että valtio säilyttää valtionosuudet entisellään riippumatta kansainvälisten opiskelijoiden tulomaasta. On myös huomattava, että kunnianhimoinen tavoite korkeakouluttaa puolet ikäluokasta on vaikea toteuttaa, koska työvoimaa tarvitaan myös ammatilliselle sektorille ja lisäksi korkeakouluopiskelu on vaativaa ja halukkaita ja opintoihin soveltuvia ei välttämättä saada yksin suomalaisista opiskelijoista.

Hallitusohjelma: ”Hallitus varmistaa, että koulutusjärjestelmämme tuottaa riittävästi osaamista ja tekijöitä kriittisille aloille huolehtien näin yhteiskuntamme kantokyvystä. Osaamistasoa nostetaan ja varmistetaan, että jokainen suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja yhä useampi nuori myös korkea-asteen tutkinnon. Huoltovarmuuden turvaamiseksi ammatillisessa koulutuksessa ja korkea-asteella on varmistettava, että kriittisten alojen osaamistarpeisiin vastataan riittävästi.”

Nykyiset suunnitelmat ovat hallitusohjelman vastaisia. Pienenevät ikäluokat tarkoittavat sitä, etteivät suomalaiset oppilaat riitä maamme työvoimatarpeen täyttämiseen tulevaisuudessa.

Lukioilla on suuri merkitys myös perusopetuksen järjestämisen kannalta. On tärkeää, että opettajilla on riittävät tuntimäärät, jotta opettajien riittävyys voidaan turvata pienissä kunnissa. Pienissä kunnissa vuosiluokat ovat pieniä tyypillisesti luokalla voi olla vain viisi oppilasta. Suuremmat luokkakoot pienentävät yksikkökustannuksia ja auttavat pitämään yllä oppilaiden välistä sosiaalista kanssakäymistä. Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevat lukiolaiset integroituvat Suomeen ja jatkavat tyypillisesti opiskeluaan suomenkielisissä koulutusohjelmissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Ulkomaalaisille opiskelijoille on järjestetty pääsykokeita, joissa heidän kielellinen osaaminen ja muut opiskeluvalmiudet on testattu ennen lukio-opintojen aloittamista Suomessa. Opiskelijat ovat motivoituneita ja käyvät usein myös töissä opintojen ohella ja paikkaavat työvoimapulaa jo opiskeluaikanaan. Yhteiskunta myös säästää laskennallisesti, koska peruskoulun jälkeen lukiokoulutukseen Suomeen saapuvista nuorista ei tarvitse maksaa varhaiskasvatus- ja peruskoulutuskustannuksia.

Lukuvuosimaksujen asettaminen käytännössä lopettaisi ulkomaisten lukio-opiskelijoiden tulon kolmansista maista. Lukuvuosimaksujen asettaminen on lyhytnäköistä politiikkaa ja tästä tulee luopua. Jos valtio haluaa leikata valtionosuuksia, olisi kohtuullista, että lukiokoulutuksen järjestävä kunta saisi Eu- ja Eta-maiden ulkopuolelta tulevista opiskelijoista jatkossa puolet kotimaiseen opiskelijan valtionosuudesta.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

-

Mulari Antti
Itä-Lapin kuntayhtymä